

TÜZKŐ PÉTER IGAZSÁGÜGYI SZAKÉRTŐ

Megbízó: MNB-Ingatlan Korlátolt Felelősségű Társaság
Székhely: 1054 Budapest, Szabadság tér 9.
Adószám: 25569751-2-41

Szakértői ügyszám:
TP-K-0232/2021.

IGAZSÁGÜGYI SZAKÉRTŐI VÉLEMÉNY

A szakvélemény 12 számozott oldalból áll.

Készült: 4 példányban

Kapják: 3 példány a megbízó részére
1 példány a szakértői irattár részére

Készítette:

igazságügyi szakértő
kulturális javak piaci ár- és értékebecslése
/010606/

I. MEGBÍZÓ

Megbízó: MNB-Ingatlan Korlátolt Felelősségű Társaság
Székhely: 1054 Budapest, Szabadság tér 9.
Adószám: 25569751-2-41

II. FELADAT

A szakértő az előzetes ismeretanyag – elektronikus formában részére megküldött fényképek és műtárgylista –, valamint a helyszíni szemle alapján nyilatkozzon arra vonatkozóan, hogy a 25 különböző darab Csáji Attila (1939-) festőművész által készített, a kulturális javak körébe sorolható képzőművészeti alkotások becsült forgalmi értéke mekkora a szakvélemény készítésének időpontjában.

III. A SZAKÉRTŐI VIZSGÁLAT MÓDSZEREI, ÁLTALÁNOS MEGÁLLAPÍTÁSOK

A szerzőiségre vonatkozó adat, hogy az alkotásokat a művész jelenlétében és műtermében szemléltem. A műtárgylistába felsorolt alkotásokat az alkotó hiteles műveiként értékelem. Az alkotások mindegyike jelzett. A művek jelzetét a helyszíni szemlén vizsgáltam. A művek autográf feliratait és jelzetüket hátul olvasható.

A szemlén a műtárgyakról fotódokumentációt készítettem, amelyet a szakvéleménnyel együtt elektronikus hordozón Megbízó részére átdok, valamint a szakvélemény egyes számú mellékleteként közlök (1. sz. melléklet).

Az alkotások a Műtárgyfelügyeleti Hatóság nyilvántartása szerint nem szerepelnek az eltulajdonított és védett státuszú műtárgyak listáján (2. sz. melléklet).

A 25 tételből álló gyűjtemény egyenkénti műelemzését, művészettörténeti feldolgozását a Megbízó feladatban nem határozta meg, így ez a szakvéleményben nem valósul meg. A 25 darabos gyűjtemény tételes bemutatását, a művekhez tartozó releváns adatokat egyenként a tárgyleírásban közlöm. A szakvéleményben szereplő becsléseket a nemzetközi és hazai szakértői gyakorlatnak megfelelő alsó és felső becslések meghatározásával adom meg. A becslések nem azonosak a művek eladási vagy vételárával. A szakvéleményt és a 25 darabos gyűjteményhez rendelt becsült forgalmi értékeket elsősorban személyes műkereskedelmi szakértői tapasztalatom, a rendelkezésemre bocsájtott dokumentumok, az alkotóra és a konkrét művekre vonatkozó tanulmányok és szakirodalom

felhasználásával, az aktuális honi és nemzetközi műtárgypiaci trendek és a lent leírt vizsgálati szempontok alapján alakítottam ki. A műalkotások leírását, állapotuknak rövid ismertetését az azonosításra alkalmas tárgylista leírása tartalmazza. Abban az esetben, ha azok restaurálásra szorulnak, vagy bármilyen értékcsökkentő sérülés látható rajtuk, külön rögzítem a tárgyleírásban, digitális fényképeken, amelyet Megbízó részére adathordozón átadok a papírfomátumú szakvéleménnyel együtt. A fent leírt szakértői vizsgálati szempontok mellett az alábbi pontok alapján alakítottam ki a művek becsült forgalmi értékét:

- az alkotó ismertsége, elismertsége: Csáji Attila (1933-) festőművész rövid életrajzának ismertetése
- a műalkotások provenienciája, eredetisége: a művek a művész műterméből, Csájit képviselő galériától kerülhetnek Megbízó birtokába. Megbízó – vásárlás esetén – rendelkezhet a művek mindegyikéhez a művész képviselőjétől származó eredetigazolással
- Csáji alkotásainak vizsgálata a hazai és nemzetközi műtárgypiacon
- a hazai és nemzetközi szakértői gyakorlatban elfogadott alsó és felső értékben megadott becsérték kialakítása
- egyéb szakértői megjegyzések.

IV. AZ ALKOTÓRA VONATKOZÓ ADATOK

Csáji Attila (Szepsi, 1939. március 21. –) Munkácsy Mihály-díjas festőművész, grafikus, fényművész, holográfus, érdemes és kiváló művész. A Magyar Művészeti Akadémia rendes tagja, alelnöke 2011-2014 között. Felvidéki származású. Családját a II. világháborút követően Kassáról telepítették át Budapestre. Gyermekkorában Hollandiában (Utrecht-Driebergen) töltött egy évet, ott kezdett rajzolni. Az egri Tanárképző Főiskolán szerzett rajzszakos diplomát 1964-ben. Az 1980-as évek elejétől az MTA Központi Fizikai Kutatóintézetben (lézertechnika) és a Budapesti Műszaki Egyetem Fizikai Intézetében (reflexiósholográfia), majd a MIT (Massachusetts Institute of Technology), CAVS Media Laboratoryban (Massachusetts Institute of Technology/Center for Advanced Visual Studies, Cambridge, USA, transzmissziós holográfia) képezte magát tovább. Az 1960-as évek közepétől induló magyarországi képzőművészeti avantgárd "újhullámának" egyik fő szervezője részben magyar, de leginkább külföldi ösztöndíjak segítségével. Számos magyar avantgárd kiállítást szervezett itthon és külföldön.

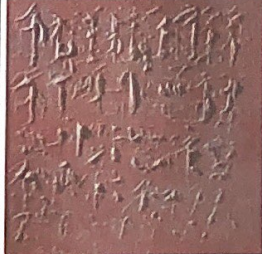
A hatvanas-hetvenes években a magyar avantgárd egyik fő szervezője (SZÜRENON, a magyar avantgard lengyelországi kiállítás sorozata, "R" kiállítás, balatonboglári kápolna tárlatok, jugoszláviai kiállítás sorozat, stb.). Számos, ma már művészettörténeti jelentőségű tárlat szervezésével és alkotói

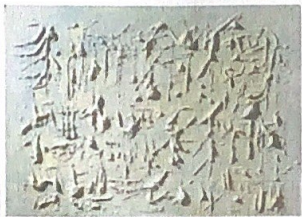
tevékenységével nagymértékben hozzájárult egy olyan friss szellemű művészeti folyamat elindításához, melynek hatása máig tart. Az 1970-es évek közepétől érdeklődése a lézer képi lehetőségei felé fordult. A KFKI támogatásával a koherens lézerefény képi lehetőségeit kutatja, társa a munkában Kroó Norbert (nemzetközi szabadalom 1980-ban). A Massachusetts Institute of Technology / CAVS fényművészeti munkássága alapján taggá választotta (USA). 1987-ben Soros ösztöndíjat kapott, amelynek segítségével Cambridge-ben és New Yorkban folytatta tovább kutatásait. Az 1990-es évek elején az Interscience Technology (Los Angeles) támogatását nyerte el. A rendszerváltást követően a Szinyei Merse Pál Társaság elnöke, a MAOE elnöke, az NKA Képzőművészeti Szakkuratóriumának az elnöke, stb). Jelenleg a Nemzetközi Kepes Társaság elnöke. 1966 óta állít ki egyéni tárlatokon. Csoportos kiállításokon 1969 óta szerepel rendszeresen.

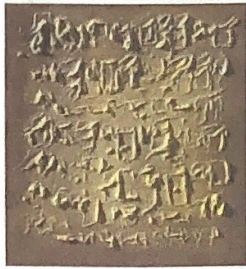
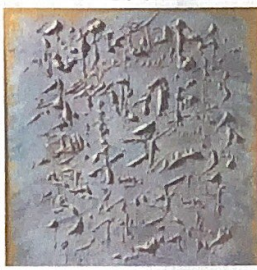
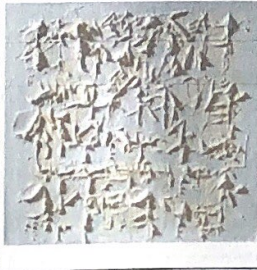
Művei hazai és nemzetközi köz- és magángyűjteményekben:

- Magyar Nemzeti Galéria, Budapest
- Fővárosi Képtár, Budapest
- Ludwig Múzeum – Kortárs Művészeti Múzeum, Budapest
- Szent István Király Múzeum, Székesfehérvár
- Modern Képtár, Pécs
- Institute of Contemporary Arts, Kinshan, Szöul, Dél-Korea
- M.I.T. Gyűjtemény, Cambridge, USA
- Maitani Gyűjtemény, Orvieto, Olaszország
- Museum Pomorze, Koszalin, Lengyelország
- Nemzeti Múzeum, Poznań, Lengyelország
- Nemzeti Múzeum, Szczecin, Lengyelország
- Schöffner Gyűjtemény, Kalocsa
- Kozawa Gyűjtemény, Tokió, Japán
- Nemzetközi Modern Múzeum, Hajdúszoboszló
- Rozsnyói Múzeum, Rozsnyó, Szlovákia
- Csák-Körmendi Gyűjtemény, Sopron és Budapest
- Kortárs Magyar Múzeum, Dunaszerdahely, Szlovákia
- Székely Nemzeti Múzeum, Sepsiszentgyörgy, Románia
- Jodpuri maharadza gyűjtemény India
- Richardson Gyűjtemény, USA
- Brassói Múzeum, Brassó, Románia
- Kassai Múzeum, Kassa, Szlovákia
- KOGART Gyűjtemény, Budapest
- Müller Gyűjtemény, USA
- NGMA Bangalore India
- NGMA Delhi India
- NGMA Bombay India
- Lodz –Modern Művészeti Múzeum, Lengyelország

V. MŰTÁRGYLISTA

No	Alkotás	Cím és készítés éve	Technika, Méret	Alsó becsérték	Felső becsérték
1		Törvény, 1967	vegyes technika, farost M.:100x97 cm Jelezve: hátul.	5 500 000 Ft	7 000 000 Ft
2		Jelrácsok - Fehér sodrásban III., 1969	vegyes technika, farost M.:100,5x100 cm Jelezve: hátul.	5 500 000 Ft	7 000 000 Ft
3		Jelrács (KEV- 3), 1969	vegyes technika, farost M.: 100x100,5 cm Jelezve: hátul.	5 500 000 Ft	7 000 000 Ft
4		Jelrács XXVI., 1969	vegyes technika, farost M.: 100,5x100 cm Jelezve: hátul.	5 500 000 Ft	7 000 000 Ft
5		Carmina Solvo (A költészet értelme), 1969	vegyes technika, farost M.: 100,5x100,5 cm Jelezve: hátul.	5 500 000 Ft	7 000 000 Ft

6		Nagy pajzs, 1998	vegyes technika, farost M.: 113x100 cm Jelezve: hátul.	4 500 000 Ft	6 000 000 Ft
7		Jelrácsok - Fehér sodrásban I., 1969	vegyes technika, farost M.: 70x100 cm Jelezve: hátul.	5 200 000 Ft	7 000 000 Ft
8		Jelrácsok - Fehér sodrásban II., 1969	vegyes technika, farost M.: 70x100 cm Jelezve: hátul.	5 200 000 Ft	7 000 000 Ft
9		Feljebb, 2001	vegyes technika, farost M.: 65x61 cm Jelezve: hátul.	4 500 000 Ft	5 500 000 Ft
10		Feljegyzések Narchos útjáról III., 2001	vegyes technika, farost M.: 60,5x50 cm Jelezve: hátul.	4 500 000 Ft	5 500 000 Ft

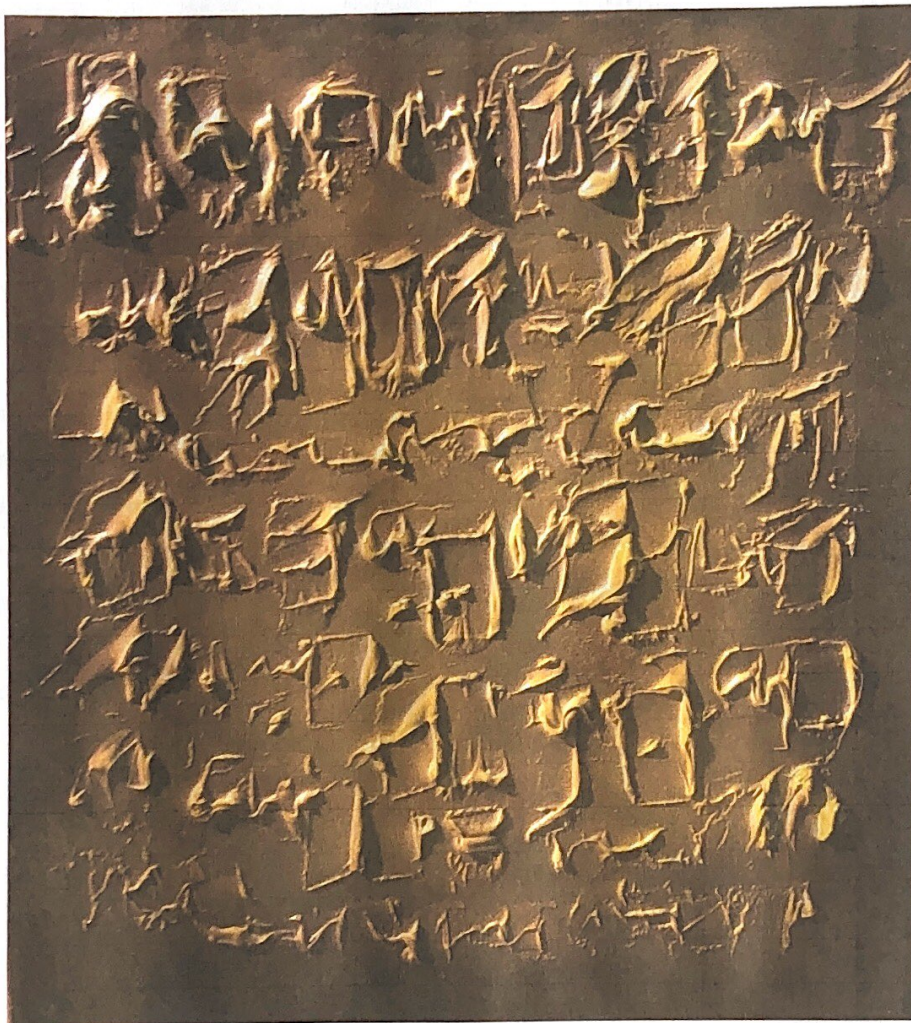
11		Jelrács SB II., 1969	vegyes technika, farost M.: 75x70 cm Jelezve: hátul.	5 200 000 Ft	6 000 000 Ft
12		2001/VII., 2001	vegyes technika, farost M.: 100,5x100,5 cm Jelezve: hátul.	4 500 000 Ft	7 000 000 Ft
13		Jelrács utóirat, 1969	vegyes technika, farost M.: 101x100 cm Jelezve: hátul.	5 500 000 Ft	7 000 000 Ft
14		Jelrács (G), 1969	vegyes technika, farost M.: 101,5x100 cm Jelezve: hátul.	5 500 000 Ft	7 000 000 Ft
15		Jelrácsok fehér sodrásban/A, 1969/1970	vegyes technika, farost M.: 70,5x75 cm Jelezve: hátul.	4 500 000 Ft	5 800 000 Ft

16		Bikanász a labirintusban, 1973	vegyes technika, farost M.: 58x50,5 cm Jelezve: hátul.	3 000 000 Ft	4 000 000 Ft
17		Menyegző, 1966	vegyes technika, farost M.: 34,5x29 cm Jelezve: hátul.	1 800 000 Ft	2 500 000 Ft
18		Pár (Király és királynő) II., 1966	vegyes technika, farost M.: 35,5x26,5 cm Jelezve: hátul.	1 800 000 Ft	2 500 000 Ft
19		Roppant tengerek költészete, 1963	vegyes technika, farost M.: 42x60 cm Jelezve: hátul.	1 500 000 Ft	2 000 000 Ft
20		Vihart követően, 1965	vegyes technika, farost M.: 41,5x59 cm Jelezve: hátul.	1 500 000 Ft	2 000 000 Ft

21		Organikus spakli kalligráfiák IV., 1964	vegyes technika, farost M.: 42x59 cm Jelezve: hátul.	1 500 000 Ft	2 000 000 Ft
22		Organikus spakli kalligráfiák IX., 1964	vegyes technika, farost M.: 42x59 cm Jelezve: hátul.	1 500 000 Ft	2 000 000 Ft
23		Organikus spakli kalligráfiák V., 1964	vegyes technika, farost M.: 42x59 cm Jelezve: hátul.	1 500 000 Ft	2 000 000 Ft
24		Organikus spakli kalligráfiák X. (Lángok tánca), 1964	vegyes technika, farost M.: 42x59 cm Jelezve: hátul.	1 500 000 Ft	2 000 000 Ft
25		Lidérc-tánc, 1965	vegyes technika, farost M.: 42x59 cm Jelezve: hátul.	1 500 000 Ft	2 000 000 Ft
25 db		Összesen:		93 700 000 Ft	121 800 000 Ft

VI. A MŰTÁRGYAKRA VONATKOZÓ SZAKÉRTŐI ÉRTÉKVIZSGÁLAT, ÖSSZEGZÉS

Az életmű meghatározó motívum kulcsa a Jelrács sorozatba sorolható művek. Csáji Attila az 1960-as évek közepétől a figurativitástól teljes mértékben elszakadó, tiszta gesztusokból építkező képeket készít. Művei a szürre(ális) és non(figuratív) festészet hagyományából merítő festmények, gazdag asszociációra adnak lehetőséget.

Az alkotások technikai megoldásai Csáji saját fejlesztésű, egyedi összetevőjű festékeveréke. A spaklival széthordott, sűrű, színezett műgyanta keverék alkotta plasztikus festmények az életmű emblematis darabjai, amelyeket a korai időszakban Üzenetek címmel, majd Jelrács címmel nevez el Csáji.

Jelen szakvéleményben szereplő alkotások tárgyleírásában a szakértői gyakorlatban elfogadott technikai gyűjtőfogalmat alkalmazom a művek technikai megfogalmazásánál, és nem részletezem külön az összetevőket (színezett epoxy gyanta, olaj, zománcfesték, farost vagy karton). A Jelrács egységes struktúra, amely autonóm, de a környezetét is alakító egységekből tevődik össze. Egy-egy Jelrács értelmezéséhez elengedhetetlen a (surló)fény. Csáji már az 1960-as években fényérzékeny anyagokkal, különböző hullámhosszúságú fényre érzékeny festékekkel, speciális megvilágítással (UV-fény) kísérletezett.

Csáji Attila most értékelésre kerülő alkotásainak értékvizsgálatakor a hazai műtárgypiac eladási árait vizsgálva azt tapasztaljuk, hogy a műkereskedelmi másodlagos piacon a szakértői és árverési adatbázisokat áttekintve nem találunk a mostani jelentőségű alkotásokhoz hasonló művekre vonatkozó referenciaszámokat. Ennek oka nagy valószínűséggel az, hogy Csáji a hazai műkereskedelmi életben nem vállalt és vállalt szerepet. Nem volt soha galériás képviselője. Csáji festői aktivitása elsősorban a nemzetközi művészvilágban jelentős és mérhető teljesítmény.

Az érték megállapításánál elsősorban arra törekedtem, hogy a háború utáni modern magyar képzőművészeti kánonban hasonló jelentős festői teljesítményhez mérhető alkotókhoz képest elhelyezzem az életművet. Meghatározom azt az értékrendszert, amelyben Csáji alkotásainak értéke arányosítható. A most kiválasztott alkotások zöme a magyar klasszikus képzőművészet ma legmagasabbra értékelt időszakából a '60-as és '70-es évekből származnak. Ez az időszak a mai kortárs képzőművészet egyik legdinamikusabb felértékelődésén átesett időszaka. Az ebből az időszakból származó nemzetközi festészeti tendenciákhoz is kapcsolható magyar művészek alkotásaiért a több tízmillió forintos értéksávban lehet hozzájutni. Csáji műveinek felértékelést ebben az arányrendszerben helyeztem el. A fent leírt szempontok mellett a művek becsült forgalmi értékének meghatározását illetően az alábbi szempontokat vettem alapul: művei nemzetközi kitekintésben számos kapcsolódási ponttal kötik össze a hazai és európai festészet jelenkori tendenciáit; Csáji Attila alkotásai értékvizsgálatának szempontjából fontos tény, hogy Csáji festői és művészetelméleti, teljesítménye ma talán jobban ismert Európában és Amerikában mint idehaza, így a jelen becsült forgalmi érték kialakítása során ezt értéknövelő tényezőként kezeltem.

Az érték megállapításánál fontos tényként kezeltem, hogy Csáji Attila életművének és fontos alkotásainak bemutatását az elmúlt időszakban a Kieselbach Galéria vállalta fel. Csáji alkotásainak értékalkalításánál a művészt képviselő galéria árait referenciaszámként kezeltem, a szakvélemény alsó becsült forgalmi értékeit ezekhez az értékesítési adatokhoz kötötten alakítottam ki.

A felső becsült érték megállapításánál Csáji Attila jelentős nemzetközi képzőművészeti, művészetelméleti és tudományos munkái, díjai vettem figyelembe. Az értéksáv felső határának megadása elhelyezi, arányosítja és jól tükrözi Csáji Attila a '60-as és '70-es évekből származó alkotásainak becsült értékét.

A fent leírt szempontokra támaszkodva véleményem szerint a most vételre felajánlott huszonöt darab különböző Csáji Attila festőművész által készített képzőművészeti alkotások alsó becsértékét 93 700 000 Ft, míg felső becsértékét 121 800 000 Ft között lehet megjelölni. Az alsó és felső becsült forgalmi érték nem tartalmazza az alkotások adásvételi tranzakciója során felmerülő adó, díj- és járulékkerhetet, valamint a szállítási, biztosítási, állagmegóvási, elhelyezési költségeket.

Budapest, 2021. április 28.

TUZKÓ PÉTER
igazságügyi szakértő
kulturális javak piaci ár- és értékbecslése
/010606/